

Οι άνθρωποι από την Ελλάδα

του Ν.

Ήταν το μαζικότερο έγκλημα που διαπράχθηκε μεταπολεμικά στην Ευρώπη

Η ομαδική εκτέλεση περίπου 7.000 Βόσνιων μουσουλμάνων από τον σερβοβοσνιακό στρατό μέσα στο πρώτο δεκαήμερο από την άλωση της πολιορκημένης Σρεμπρένιτσα (11 Ιουλίου 1995).

Θύματά της υπήρξαν όλοι σχεδόν οι άντρες και έφηβοι άνω των 12 ετών που βρέθηκαν στην πόλη ή πιάστηκαν ενώ προσπαθούσαν να διαφύγουν. Μέχρι σήμερα έχουν εκταφεί από ομαδικούς τάφους και ταυτοποιηθεί 6.838 πτώματα, από έναν επίσημο αριθμό 7.783 αγνοουμένων. Μέγεθος που ισοδυναμεί με το ένα δωδέκατο όλων των επιβεβαιωμένων θυμάτων του τρίχρονου βοσνιακού πολέμου και το ένα πέμπτο όλων των αμάχων που χάθηκαν στη διάρκειά του.

Το κίνητρο του εγκλήματος ήταν απλό. «Ασφαλής περιοχή» υπό την προστασία των κυανοκράνων του ΟΗΕ από τον Απρίλιο του 1993, η Σρεμπρένιτσα αποτελούσε το κυριότερο εμπόδιο για την επίτευξη «γεωγραφικής συνέχειας» ανάμεσα στη Σερβική Δημοκρατία (της Βοσνίας) και την καθαυτό Σερβία.

Σύμφωνα με την τελευταία προπολεμική απογραφή (1991), ο πληθυσμός της πόλης αποτελούνταν κατά 64% από Βόσνιους μουσουλμάνους, ποσοστό που στον ευρύτερο δήμο ανερχόταν σε 75,2%. Για τους Σερβοβόσνιους αποσχιστές, η εξόντωση του αντρικού σκέλους αυτού του πληθυσμού ήταν το λυσιτελέστερο μέσο για την οριστική εξάλειψη της μουσουλμανικής παρουσίας στην περιοχή. Εκτίμηση που αποδείχτηκε τελικά σωστή, αφού η τελευταία κατοικείται πλέον κατά 95% από Σέρβους.

Σε αντίθεση με άλλες βιαιότητες, η σφαγή του 1995 είχε όλα τα χαρακτηριστικά ενός προγραμματισμένου μακελειού: μπλόκα, συγκέντρωση όλων των κατοίκων, διαχωρισμός των περίπου 25.000 γυναικόπαιδων και εκτόπισή τους με λεωφορεία, ομαδικές εκτελέσεις των αρρένων «αιχμαλώτων» από μονάδες του τακτικού σερβοβοσνιακού στρατού και παράχωμά τους σε ομαδικούς τάφους.

Εκταφή πτωμάτων -δεμένων πισθάγκωνα- στο γήπεδο της Νόβα Κασάμπα, εκεί όπου οι Έλληνες εθελοντές εβγαζαν τις «επιλήψιμες» φωτογραφίες

Ένας αριθμός μελλοθανάτων μεταφέρθηκε για εκτέλεση αλλού, όπως πιστοποιεί ένα βίντεο που αποκαλύφθηκε το 2005.

Η δικαστική εκκαθάριση της υπόθεσης γίνεται από το Διεθνές Δικαστήριο που έχει συσταθεί στη Χάγη για την εκδίκαση των εγκλημάτων πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY). Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, στη Σρεμπρένιτσα διαπράχθηκε έγκλημα γενοκτονίας με σκοπό τη συστηματική εξολόθρευση μιας εθνικά και γεωγραφικά εντοπισμένης πληθυσμιακής ομάδας.

Τουλάχιστον επτά ηγετικά στελέχη των υπεύθυνων μονάδων του σερβοβοσνιακού στρατού (Γενικό Επιτελείο, Σώμα Ντρίνα, Ταξιαρχία Ζβόρνικ) έχουν ήδη καταδικαστεί ως ηθικοί αυτουργοί σε ισόβια ή πολυετείς ποινές κάθειρξης, ενώ εκκρεμούν οι αποφάσεις για τον αρχιστράτηγο Ράτκο Μλάντιτς και τον πολιτικό του προϊστάμενο, Ράντοβαν Κάρατζιτς.

φέσι

Για τους φυσικούς πάλι αυτουργούς, εκτός από το ICTY, έχουν επιληφθεί επίσης τα βοσνιακά και σερβικά δικαστήρια. Οι πιο πρόσφατες συλλήψεις σημειώθηκαν στη Σερβία τον Μάρτιο, η αποτελεσματικότητα όμως αυτής της αποκέντρωσης είναι αμφισβητήσιμη.

Η εν ψυχρώ δολοφονία έξι «αιχμαλώτων» που ήταν δεμένοι χειροπόδαρα, πλήρως τεκμηριωμένη από το βίντεο που τράβηξαν οι ίδιοι οι δράστες, τιμωρήθηκε λ.χ. τον Απρίλιο του 2007 από τη σερβική Δικαιοσύνη με σχετικά ήπιες ποινές 5-20 χρόνων.

Ενας «εθνικός άθλος»

Αυτά όσον αφορά την κατοπινή μας γνώση για τα γεγονότα. Τις μέρες της σφαγής η πληροφόρηση του ελληνικού κοινού ήταν ωστόσο πολύ διαφορετική, καθώς μεσουρανούσε τότε το άστρο της «ελληνοσερβικής φιλίας». Στις 13 Ιουλίου 1995, ενώ στη Σρεμπρένιτσα άρχιζαν οι μαζικές εκτελέσεις, το «Έθνος» παρουσίαζε την άλωση της πόλης σαν ένα ελληνικό έπος:

«Τέσσερις σημαίες υψώθηκαν προχθές το βράδυ στα ερείπια της ορθόδοξης εκκλησίας της Σρεμπρένιτσα. Η σερβική, η ελληνική, η σημαία της Βεργίνας και του Βυζαντίου. Κυματίζουν μαζί, δίπλα δίπλα, και είναι η απόδειξη της αγάπης και της αλληλεγγύης των δύο λαών, της ευγνωμοσύνης των Σέρβων στρατιωτών για τη βοήθεια των Ελλήνων εθελοντών που πολεμούν κοντά τους.

Στο πλευρό των Σέρβων στο μέτωπο της Σρεμπρένιτσα βρέθηκαν από την πρώτη στιγμή δέκα από τους Έλληνες που πολεμούν στη Βοσνία: ο Αντώνης Μίtkος, ο Τρ. Βασιλειάδης, ο Σπ. Τζανόπουλος, ο Γ. Λυμπερίδης, ο Κ. Κυριακίδης, ο Χ. Δημουλάς, ο Β. Σχίζα, ο Κ. Καλτσούνης και ο Ελληνορουμάνος Αννα Φλορίν.

Προχθές τη νύχτα πανηγύρισαν μαζί με τους Σέρβους φαντάρους την υποχώρηση των κυανόκρανων από τη Σρεμπρένιτσα, που σήμανε τον πλήρη έλεγχο της πόλης από τους Σέρβους, ενώ αμέσως μετά τη νίκη ύψωσαν τις σημαίες και τραγούδησαν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους τούς εθνικούς ύμνους και των δύο χωρών».

Σρεμπρένιτσα 11-13/7/1995. Οι αρχηγοί της Ελληνικής Εθελοντικής Φρουράς με τον στρατηγό Μλάντιτς

Το ρεπορτάζ εικονογραφούνταν από φωτογραφία πρόσφατης παρασημοφορίας των εθελοντών από τον Κάρατζιτς, διαβεβαίωνε ότι «περισσότεροι από 100 Έλληνες έχουν βρεθεί στα μέτωπα της Βοσνίας» και παρέθετε δύο τηλέφωνα, μέσω των οποίων μπορούσε να έρθει κάποιος σε επαφή με το εγχείρημα.

Το πρώτο ανήκε στον Σαλονικιό Κυριάκο Καθάριο και το δεύτερο στον Αθηναίο Γιώργο Μουρατίδη. Μέλη της Ελληνικής Εθελοντικής Φρουράς (ΕΕΦ), που από τον προηγούμενο Μάρτιο έδρευε στην κωμόπολη Βλασένιτσα, 56 χιλιόμετρα δυτικά της Σρεμπρένιτσα, είχαν

επιστρέφει στα σπίτια τους λίγο πριν από την τελική μάχη.

Η υμνητική περιγραφή της εισόδου της ΕΕΦ στη Σρεμπρένιτσα συμβάδιζε απόλυτα με το κλίμα των ημερών και τους ύμνους των ελληνικών ΜΜΕ, εντύπων και ηλεκτρονικών, προς τα μέλη της. Αποκαλυπτική είναι η άνεση με την οποία οι εμπλεκόμενοι αντέδρασαν στο πρώτο αρνητικό σχόλιο που δημοσιεύτηκε γι' αυτούς στον ελληνικό Τύπο.

Όταν ο σημερινός διευθυντής της «Εφ.Συν.», Νικόλας Βουλέλης, έγραψε στην «Ελευθεροτυπία» πως η «έπαρση της ελληνικής σημαίας από μερικούς μισθοφόρους» στην κατειλημμένη πόλη συνιστά «προσβολή για το εθνικό μας σύμβολο» (16.7.1995), οι επικεφαλής της Φρουράς εξέδωσαν «μήνυμα προς τον ελληνικό λαό», απειλώντας ότι, «την επόμενη φορά που κάποιος δημοσιογράφος θα προσπαθήσει να κηλιδώσει το όνομα των Ελλήνων Εθελοντών-Μαχητών», θα προβούν σε «δικαστικά μέτρα χωρίς προειδοποίηση».

Τελικά, βέβαια, τα μόνα δικαστικά μέτρα που πάρθηκαν σε σχέση με την ΕΕΦ αφορούσαν τις ποινικές δραστηριότητες διαφόρων μελών της (παράνομη διακίνηση αναβολικών, διακεκριμένη οπλοκατοχή και συναφή αδικήματα). Ακόμη και ο διοικητής της, Αντώνης Μήτκος, σεκιουριτάς πλέον σε μεγάλο εφοπλιστή, συνελήφθη το 2003 για την παραλαβή λαθραίου φορτίου όπλων από το Βελιγράδι («Espresso», 9.12.03), σε συνεργασία μ' έναν Σέρβο που θεωρούνταν σύνδεσμος του διαβόητου Αρκάν με τον Έλληνα μαφιόζο Καλαποθαράκο («Βήμα» 11.12.03).

Σύμφωνα με μεταγενέστερες διαρροές της ΕΛ.ΑΣ., ο Καλαποθαράκος είχε «στείλει μερικούς δικούς του ανθρώπους στο πλευρό του Αρκάν», έπειτα από αίτημα «γνωστού Έλληνα στρατιωτικού, ο οποίος διεδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στην ΕΥΠ και στο πολιτικό παρασκήνιο» («Βήμα» 10.12.2006). Οσο για τη δράση των εθελοντών στη Σρεμπρένιτσα, αυτή επανήλθε στιγμιαία στη δημοσιότητα το 2005 με διαβεβαιώσεις τού τότε υπουργού Δικαιοσύνης Παπαληγούρα προς τη Βουλή ότι επ' αυτού «έχει ήδη επιληφθεί η ελληνική Δικαιοσύνη» (24.6.05). Δεν υπήρξε όμως η παραμικρή συνέχεια.

Μια άλλη πτυχή της υπόθεσης, περιθωριακή τότε αλλά πολιτικά σημαντική σήμερα, ήταν η σχέση ουκ ολίγων εθελοντών με τη Χρυσή Αυγή.

Τουλάχιστον πέντε απ' αυτούς ήταν αποδεδειγμένα στελέχη της ναζιστικής οργάνωσης (Σπύρος Τζανόπουλος, Απόστολος Μπέλμπας, Σωκράτης Κουσουμβής, Μιχάλης Μαυρογιαννάκης, Χρήστος Κιτρινιάρης), ακόμη δύο ποζάρουν σήμερα ως οπαδοί της σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Βασίλης Σχιζάς, Κων/νος Καλτσούνης), ενώ κάποιοι άλλοι μετείχαν σε εκδηλώσεις της (Λευτέρης Σπουργίτης) ή εξέφρασαν δημόσια την ικανοποίησή τους για το γεγονός ότι αυτή «οικειοποιήθηκε την προσπάθειά τους» (Τρύφων Βασιλειάδης και Δημήτρης Ζαβιτσάνος, υποδιοικητής και αρχιλοχίας της ΕΕΦ, αντίστοιχα).

Φυσικά η ίδια η Χ.Α. πρόβαλε όσο μπορούσε αυτή τη διαπλοκή, με δημοσιεύματα των εντύπων της και δημόσιες διακηρύξεις «βετεράνων» στα φιλόξενα ηλεκτρονικά ΜΜΕ.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι, ακόμη και στα facebook μελών της ΕΕΦ που αποφεύγουν να ταυτιστούν με τη Χ.Α., η ανάρτηση φωτογραφιών τους από τη Βοσνία και τη Σρεμπρένιτσα έγινε κατά κανόνα μετά την είσοδο της τελευταίας στη Βουλή και πριν από τη δίωξή της ως εγκληματικής συμμορίας.

Εικόνες του ανθρωποκνηγητού

Τι έκαναν όμως ακριβώς οι Έλληνες εθελοντές στη Σρεμπρένιτσα τις μέρες του μακελειού, εκτός από επάρσεις της γαλανόλευκης; Με τη σκιά του Διεθνούς Δικαστηρίου πάνω από τα κεφάλια τους, οι όποιες επίσημες παραδοχές τους περιορίζονται σε αναίμακτες συμβολικές ενέργειες: «Με καμάρι οι δυο εθελοντές διηγούνται πώς μαζί με Σέρβους έριξαν τον μιναρέ από το τζαμί της Σρεμπρένιτσα πυροβολώντας με τα πολυβόλα τους», διαβάζουμε λ.χ. σε συνέντευξη των Ζαβιτσάνου και Βασιλειάδη στον «Ταχυδρόμο» (13.11.04).

Σρεμπρένιτσα 11-13/7/1995. Έλληνες εθελοντές

Από τη διασταύρωση διαφόρων πηγών προκύπτει επίσης με βεβαιότητα ότι, μέχρι τη Σρεμπρένιτσα, τα περισσότερα μέλη της ΕΕΦ δεν είχαν εμπλακεί σχεδόν καθόλου σε μάχες.

Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνεται από το αυτοβιογραφικό «μυθιστόρημα» του Καθάρου (σελ. 278-280), όπου η συμμετοχή της ΕΕΦ σε μία και μοναδική μικροσυμπλοκή, τη Μεγάλη Παρασκευή του 1995 στη Μαγεβίτσα, περιγράφεται γλαφυρότατα και με καθόλου ηρωικούς όρους (σελ. 280-306). Το σφαγείο της Σρεμπρένιτσα αποτέλεσε, ως εκ τούτου, την πρώτη και τελευταία κατάδυσή τους στην κόλαση μιας πραγματικής αιματοχυσίας.

Ανθρωποκυνηγητό για μουσουλμάνους στα πέριξ

Θα προσθέσουμε μερικές κρίσιμες ψηφίδες σ' αυτό το παζλ, αξιοποιώντας υλικό από ένα εκτενές ρεπορτάζ που έθεσε στη διάθεσή μας η διαδικτυακή ερευνητική ομάδα XYZ. Ένα μέρος του υλικού προέρχεται από το Διεθνές Δικαστήριο (ICTY), ενώ ένα άλλο από την ενδελεχή αποδελτίωση τεκμηρίων που κυκλοφορούν στο Διαδίκτυο (τηλεοπτικά δελτία των ημερών, μεταγενέστερες αναρτήσεις, ακόμη και «αναμνηστικά» της ίδιας της ΕΕΦ).

Τα απλά μέλη στο ανθρωποκυνηγητό για μουσουλμάνους στα πέριξ

Μια πρώτη κατηγορία ντοκουμέντων αποτελείται από φωτογραφίες των Ελλήνων εθελοντών λίγο μετά την άλωση της πόλης. Τέσσερις απ' αυτούς, ανάμεσά τους οι Τζανόπουλος και Ζαβιτσιάνος, ποζάρουν ως νέοι Ράμπο με τον «Ήλιο της Βεργίνας», τριγυρισμένοι από ντόπιους παραστρατιωτικούς.

Η ίδια σημαία υπάρχει και σε προηγούμενη λήψη όλης της ομάδας στη Βλασένιτσα. Αλλού, ο Έλληνας και ο Σέρβος διοικητής της ΕΕΦ φωτογραφίζονται με τον στρατηγό Μλάντιτς, υπόδικο σήμερα στη Χάγη για τη σφαγή και άλλα εγκλήματα πολέμου. Το σετ συμπληρώνει η φωτογραφία του εθελοντή Βασίλη Σχίζα με μια γουρουνοκεφαλή ανά χείρας εν μέσω συμπολεμιστών του, αναρτημένη από τον ίδιο στο facebook με τη λεζάντα «Σρεμπρένιτσα [sic]1995».

Σρεμπρένιτσα 11-13/7/1995

Ακόμη πιο ενδιαφέροντα αποδεικνύονται δύο πλάνα επικαίρων του WTN και του Associated Press. Το πρώτο προβλήθηκε στις 13.7.95 σε δελτίο της ολλανδικής τηλεόρασης και δείχνει πέντε μέλη της ΕΕΦ να περιπολούν στα δάση γύρω από την πόλη, κατά τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που συνόδευσαν την άλωσή της. Επτά ένοπλοι της ίδιας ομάδας απεικονίζονται και στο πλάνο του A.P. από την ίδια επιχείρηση.

Από τις εργασίες του ICTY γνωρίζουμε πως την ίδια μέρα συστήθηκε ένας «μικτός λόχος», με άνδρες κυρίως από μονάδες του μηχανικού και της επιμελητείας και αποστολή να στήνει ενέδρες για επιζώντες υπερασπιστές της πόλης που προσπαθούσαν να διαφύγουν σπάζοντας τον κλοιό. Όπως θα δούμε παρακάτω, η ΕΕΦ τελούσε υπό τις άμεσες διαταγές του επικεφαλής αυτών των σωμάτων.

Μια άλλη μονάδα -μάχιμη αυτή τη φορά- με ελληνική συμμετοχή που διέπρεψε στην εκκαθάριση ήταν η 10η Μοίρα Ειδικών Αποστολών (10 Diverzantski Otrud), «επίλεκτο» πολυεθνικό σώμα μερικών δεκάδων μισθοφόρων που υπαγόταν απευθείας στο σερβοβοσνιακό ΓΕΣ, στο οποίο ανατέθηκε μεγάλο μέρος από τις ομαδικές εκτελέσεις. Όπως αποδείχτηκε στις δίκες του ICTY, δικοί της κομάντος εκτέλεσαν εκατοντάδες κρατούμενους στο Μπράνιεβο στις 16 Ιουλίου. Τέσσερα στελέχη μίας από τις δύο διμοιρίες της μονάδας, ανάμεσά τους κι ο (Κροάτης) διοικητής της Φρανκ Κορ, καταδικάστηκαν από βοσνιακό δικαστήριο το 2011 γι' αυτό το έγκλημα σε ποινές 40-43 χρόνων.

Σε ετοιμότητα...

Μέλος της ίδιας διμοιρίας ήταν τουλάχιστον ένας Έλληνας, ο Σαλονικιός Αγγελος Λάτσιοι, με προϋπηρεσία σε διάφορες ακροδεξιές παραστρατιωτικές ομάδες («Νίντζα» του Ντράγκαν, «Τίγρεις» του Αρκάν, «Τσέτνικ» του Σαράγεβο, «Ασπροι Λύκοι» του Κνέζεβιτς), πορτιέρης αργότερα σε νυχτερινά κέντρα του Αρκάν και μισθοφόρος του δικτάτορα Μομπούτου στον εμφύλιο πόλεμο του Ζαΐρ (1997-98). Σε συνέντευξη που παραχώρησε το 2007 στον δημοσιογράφο Σταύρο Τζίμα παραδέχεται ότι στη Σρεμπρένιτσα είδε «τους στρατονόμους» να ξεδιαλέγουν «περισσότερα από χίλια άτομα» για «ανακρίσεις», ισχυριζόμενος πως αγνοεί τι απέγιναν (Τζίμας 2013, σελ. 86).

Εδρα της 10ης Μοίρας ήταν η Βλασένιτσα, η ίδια δηλαδή κωμόπολη που φιλοξενούσε και την ΕΕΦ. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο των 4 στελεχών της, οι δύο μονάδες μπήκαν μαζί στη Σρεμπρένιτσα κι από κοινού κατέστρεψαν τον μιναρέ της πόλης. Η ομάδα XYZ έχει εντοπίσει τον Λάτσιο σε ομαδικές φωτογραφίες της ΕΕΦ –π.χ. στην αναμνηστική πόζα που βγήκε πριν από την παρθενική επιχείρηση της τελευταίας στη Μαγεβίτσα (Καθάριος 2001, σελ. 282). Αυτό δεν τον εμπόδισε πάντως να εκφράσει την περιφρόνησή του για τους άκαπνους συντρόφους του, αποκαλώντας τους «επιδειξίτες» και «χαβαλέδες» (Τζίμας, όπ.π.).

Οι διαδρομές του αρχηγού

Τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία που προέκυψαν από τις εργασίες του ICTY για τις κινήσεις των Ελλήνων εθελοντών στη Σρεμπρένιτσα προέρχονται από τις επίσημες καταθέσεις του Σέρβου συναρχηγού τους, ταγματάρχη Ζβόνκο Μπάγιαγκιτς, ως μάρτυρα υπεράσπισης επτά στελεχών του σερβοβοσνιακού στρατού (9.3.2009) και -κυρίως- του ίδιου του Κάρατζιτς (10.7.2013).

Ευκατάστατος επιχειρηματίας στον χώρο της εστίασης πριν από τον πόλεμο, ο θεοσεβούμενος Μπάγιαγκιτς υπήρξε στενός συνεργάτης του Κάρατζιτς και στη διάρκεια του πολέμου ανέλαβε τον εφοδιασμό και τις μεταφορές του Σώματος Ντρίνα. Γενέτειρα και τόπος κατοικίας του ήταν η Βλασένιτσα, η έδρα δηλαδή της 10ης Μοίρας και της ΕΕΦ.

Παρά τον κομβικό ρόλο της υπηρεσίας του στη διεκπεραίωση της σφαγής (μεταγωγές «αιχμαλώτων» στους χώρους διαλογής και εκτέλεσης, άνοιγμα και γέμισμα ομαδικών τάφων, ισοπέδωση κτιρίων που χρησιμοποιήθηκαν ως σφαγεία) και τις κατηγορίες που είχαν διατυπωθεί εις βάρος του ήδη από το 1992 για βαρβαρότητες σε βάρος κρατουμένων του στρατοπέδου συγκέντρωσης Σούσιτσα, που είχε στηθεί δίπλα στην κωμόπολη, ο Μπάγιαγκιτς τελικά απέφυγε κάθε δίωξη. Μεταχείριση προνομιακή, που από πολλούς αποδίδεται στην αυξημένη πολιτική ευελιξία του.

Οι κινήσεις του κατά τη διάρκεια των πρώτων κρίσιμων ημερών μετά την άλωση της Σρεμπρένιτσα έχουν καταγραφεί από το Δικαστήριο και αποτυπωθεί σε φωτογραφίες και βίντεο που αποτέλεσαν μέρος των δικογραφιών. Όπως προκύπτει απ' αυτά τα ντοκουμέντα, ο Μπάγιαγκιτς συνοδευόταν σχεδόν διαρκώς από κάποιους Έλληνες.

- Στις 11 Ιουλίου οι δύο αρχηγοί της ΕΕΦ, Μπάγιαγκιτς και Μήτκος, φωτογραφίζονται έξω από τη Σρεμπρένιτσα μαζί με τον Μλάντιτς. Το βραδάκι της ίδιας μέρας ο πρώτος πηγαίνει στο γειτονικό χωριό Μπράτουνατς, όπου εδρεύει ο Μλάντιτς με το επιτελείο του, κουβαλώντας το δείπνο τους (πέστροφες).

- Στις 12 Ιουλίου ο Μλάντιτς κι ο διοικητής του Σώματος Ντρίνα, στρατηγός Μιλένκο Ζιβάνοβιτς, γιορτάζουν τη σερβική (παλαισημερολογίτικη) επέτειο της μάχης του Κοσσυφοπεδίου στο σπίτι του Μπάγιαγκιτς στη Βλασένιτσα. Όπως αποτυπώνεται σε σχετικά βίντεο, παρόντες στο τραπέζι είναι επίσης ο Μήτκος και ο σύντροφός του στην ΕΕΦ Κωνσταντίνος Καλτσούνης, δεδηλωμένος οπαδός σήμερα της Χ.Α.

Ο Σέρβος μητροπολίτης Τούζλα-Ζβόρνικ Βασίλιε Κατσαβέντα, που το 2012 έμελλε να καθαιρεθεί για παιδεραστία, βγάζει λόγους πατριωτικού περιεχομένου. Απευθυνόμενος ειδικά στους Έλληνες εθελοντές, εκφράζει μάλιστα την ευχή «τώρα που ελευθερώσαμε τη Σρεμπρένιτσα, να δώσει ο θεός να ελευθερώσουμε και την Κωνσταντινούπολη». Στο τσακίρ κέφι, ο στρατηγός Ζιβάνοβιτς δεν μασά τα λόγια του: «Χθες βράδυ τερματίστηκε κάθε μορφή οργανωμένης μουσουλμανικής ζωής στην αριστερή όχθη του [ποταμού] Γιάνταρ. Μόλις ξεμπερδέψουμε με τη Σρεμπρένιτσα, θα συνεχίσουμε στη Ζέπα και το Γκόραζντε» –ακόμη δύο πολιορκημένους «θύλακες» που παρενοχλούσαν την «εδαφική συνέχεια» του σερβοβοσνιακού κράτους με τη μητέρα πατρίδα.

- Στις 13 Ιουλίου ο Μπάγιαγκιτς, μαζί με «δύο Έλληνες εθελοντές» (πιθανότατα τους ίδιους) που είχε μαζί του «για να του κρατούν απλώς συντροφιά», κινείται κατά μήκος της διαδρομής Βλασένιτσα-Σρεμπρένιτσα, «παρακολουθεί» (προφανώς: επιτηρεί, ως επικεφαλής των μεταφορών) τη διαλογή και το φόρτωμα των «αιχμαλώτων» στα λεωφορεία και το απόγευμα σταματά στο γήπεδο Νόβα Κασάμπα, όπου έχουν συγκεντρωθεί πολλές εκατοντάδες (ίσως χιλιάδες) μελλοθάνατοι –δεμένοι πισθάγκωνα, σύμφωνα με τις μαρτυρίες Ολλανδών κυανοκράνων που πέρασαν επίσης από εκεί.

Σύμφωνα με την κατάθεσή του, ένας από τους Έλληνες συνοδούς του τραβά φωτογραφίες, προκαλώντας την παρέμβαση του επικεφαλής της υπηρεσίας ασφαλείας του Σώματος Ντρίνα, αντισυνταγματάρχη Βούγιαντιν Πόποβιτς. Ο τελευταίος θέλησε να κατασχέσει τη

μηχανή αλλά τελικά πείστηκε από τις «εγγυήσεις» του Μπάγιαγκιτς πως οι επίμαχες λήψεις «δεν θα ιδωθούν από κανέναν».

Το ίδιο ακριβώς απόγευμα ξεκίνησαν οι μαζικές εκτελέσεις, άλλες επιτόπου κι άλλες με μεταγωγή των θυμάτων σε γειτονικούς χώρους (Κράβιτσα, Μπράνιεβο κ.λπ.). Η διαταγή της εξόντωσης διαβιβάστηκε από την πολιτική ηγεσία μέσω Πόποβιτς. Πριν από λίγους μήνες (30.1.2015) ο τελευταίος καταδικάστηκε γι' αυτό τελεσίδικα από το ICTY σε ισόβια.

- Την ίδια μέρα ο Μπάγιαγκιτς συναντιέται δύο φορές με τον Μλάντιτς. Την πρώτη φορά, στη Σρεμπρένιτσα, τον στρατάρχη συνοδεύει ο επικεφαλής του σερβοβοσνιακού Α2, Πέταρ Σαλαπούρα. Τη δεύτερη, το απόγευμα στο σπίτι του στη Βλασένιτσα, παρίσταται ο υφυπουργός Αστυνομίας της Σ.Δ., Τόμισλαβ Κόβατς.

- Μέσα στη νύχτα, ο αρχηγός (και) της ΕΕΦ φεύγει για το Πάλε, όπου λίγο μετά τα μεσάνυχτα έχει συνάντηση μιας ώρας με τον πρόεδρο Κάρατζιτς. Το περιεχόμενο της συνομιλίας τους παραμένει μυστικό, είναι όμως προφανές ότι αυτή δεν μπορούσε να γίνει τηλεφωνικά για λόγους ασφαλείας.

«300 νεκροί σε 13 λεπτά»

Λίγο αργότερα η ΕΕΦ διαλύθηκε και τα μέλη της επέστρεψαν στην Ελλάδα. Το τελευταίο χρονικά ντοκουμέντο που διαθέτουμε από την παρουσία της στη Βοσνία είναι φωτογραφίες και πλάνα από τη διακεκριμένη συμμετοχή του Μήτκου στο πρωτοχρονιάτικο γλέντι του στρατηγού Μλάντιτς (31.12.1995).

Όπως είναι φυσικό, τα μέλη της αρνούνται όχι μόνο κάθε προσωπική συμμετοχή στη σφαγή της Σρεμπρένιτσα, αλλά υποβαθμίζουν συνειδητά και το ίδιο το συμβάν. Υπάρχουν ωστόσο δύο συγκεκριμένα σημεία, στα οποία αξίζει να σταθεί κανείς:

- Όταν το 2003 ένας πρώην εθελοντής από την Ορεστιάδα συνελήφθη για διακίνηση αναβολικών, η ΕΛ.ΑΣ. βρήκε στο σπίτι του «περίπου 80 φωτογραφίες από σφαγές αμάχων μουσουλμάνων στη Βοσνία» («Ελευθεροτυπία» 20.11.2003).

Ο ίδιος υποστήριξε ότι «δεν ήταν μπροστά στις εκτελέσεις που απεικονίζονται» και η υπόθεση έκλεισε. Μήπως πρόκειται για τα περίφημα ενσταντανέ της 13.7.1995 από το γήπεδο της Νόβα Κασάμπα;

- Σε συνέντευξή του στον «Ταχυδρόμο» (13.11.2004) για τη Σρεμπρένιτσα, ο αρχιλοχίας της ΕΕΦ Δημήτρης Ζαβιτσιάνος αφηγείται: «Όταν σκοτώναμε μουσουλμάνους υπήρχαν στιγμές που το γιορτάζαμε για να απομακρύνουμε την ένταση της μάχης. Ούτως ή άλλως, ήταν πολύ εύκολο να τους σκοτώσουμε διότι έκαναν επιθέσεις όπως τα γιουρούσια. Ολοι μαζί μάς επιτίθενταν και εμείς αφήναμε σε 13 λεπτά 300 νεκρούς».

Δεδομένου ότι σύμφωνα με το βιβλίο του Καθάρου (σελ. 280) ο αφηγητής δεν είχε πολεμική εμπειρία εκτός από τη μικροσυμπλοκή της Μαγεβίτσα, στη δε Σρεμπρένιτσα η αντίσταση των μουσουλμάνων περιγράφεται από τον ίδιο σαν «αποσπασματική» και όχι «σθεναρή», η αφήγησή του αποδεικνύεται ανατριχιαστικά αμφίσημη. Οι «300 νεκροί σε 13 λεπτά» μπορεί να είναι λόγια του αέρα, συνηθισμένα άλλωστε σε κάθε λογής βετεράνους, μπορεί όμως και να υπονοούν κάτι πολύ σοβαρότερο.

Ετσι κι αλλιώς, το ζήτημα παραμένει ανοιχτό.

Διαβάστε:

► Σρεμπρένιτσα (Αθήνα 1999, εκδ. Carthago).

Το πρώτο και μοναδικό βιβλίο που κυκλοφόρησε στην Ελλάδα για τη σφαγή, προϊόν ομάδας ερευνητών του αντιεξουσιαστικού χώρου. Το δεύτερο μέρος του κυκλοφόρησε πρόσφατα αυτοτελώς (Ελληνοσερβική φιλία 1991-1995, Αθήνα 2013, εκδ. Αντισχολείο).

► Κυριάκος Καθάριος, Το ταξίδι του εθελοντή (Θεσ/νίκη 2001, εκδ. Ερωδιός).

«Μυθιστορηματική» αυτοβιογραφική αφήγηση ενός μέλους της Ελληνικής Εθελοντικής Φρουράς. Η εξιστόρηση πολεμικών εμπειριών καταλαμβάνει ελάχιστο μέρος του βιβλίου, σε αντίθεση με κάθε λογής αγωνιστικές κοινωνικότητες γύρω από μερικά ποτηράκια σλιβοβίτσα. Εντυπωσιακή η απουσία οποιασδήποτε, έστω και παρεμπίπτουσας, αναφοράς στη Σρεμπρένιτσα.

► Ιός, «Για τη Λευκή Φυλή και την Ορθοδοξία» («Ελευθεροτυπία», 16.7.2005).

Καταγραφή όσων στοιχείων είχαν γίνει γνωστά για τους Έλληνες εθελοντές μέσα σε μια δεκαετία.

► Τάκης Μίχας, Ανίερη συμμαχία. Η Ελλάδα και η Σερβία του Μιλόσεβιτς (Αθήνα 2003, εκδ. Ελάτη).

Η σκοτεινή όψη της «ελληνοσερβικής φιλίας». Το βιβλίο ξεκινά με την παρουσία της ΕΕΦ στη Σρεμπρένιτσα.

► Σταύρος Τζίμας, Η κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας και οι ελληνικές φαντασιώσεις (Θεσ/νίκη 2014, εκδ. Επίκεντρο).

Συνοπτική εξιστόρηση της δεκαετίας 1991-2001 –δυστυχώς, πολύ λιγότερο τολμηρή απ' ό,τι η αντίστοιχη δουλειά του ίδιου συγγραφέα για τα ελληνοαλβανικά. Ειδικό κεφάλαιο για τους Έλληνες εθελοντές, βασισμένο όμως σχεδόν αποκλειστικά σε δικές τους συνεντεύξεις.

Επισκεφθείτε:

► Η ανθρωποσφαγή στη Σρεμπρένιτσα, η Ελληνική Εθελοντική Φρουρά και η εμπλοκή της Χρυσής Αυγής (<http://xyzcontagion.wordpress.com/srebrenica/>).

Πηγή: <http://www.nostimonimar.gr/i-anthropi-apo-tin-ellada/>